SCIENCE HUB REVIEW
2026
Volume 1
Issue 5
www.sciencehubreview.uz
ILMIY ELEKTRON JURNAL

O‘ZBEKISTONDA VIZASIZ REJIMNING TURIZM OQIMIGA TA’SIRI (XITOY VA MALAYZIYA MISOLIDA)

Anvarova Muhsinaxon Otabek qizi

Farg‘ona davlat universiteti, Turizm va mehmondo‘stlik mutaxassisligi magistri

ORCID: 0009-0008-9033-9951

anvarovamuhsinakhon@gmail.com

Annotatsiya

Maqolada O‘zbekistonda vizasiz rejimning Xitoy va Malayziyadan keladigan turist oqimiga ta’siri baholanadi. Xitoy fuqarolari uchun o‘zaro 30 kunlik vizasiz rejim 2025-yil 1-iyunda joriy etilgach, Xitoydan tashriflar 2024-yildagi 74,3 ming kishidan 2025-yilda 278,9 ming kishiga (3,75 baravar) oshdi, bu umumiy oqim o‘sishidan (46,7 %) taxminan 5,9 baravar yuqori. Malayziyadan tashriflar 2023–2024-yillarda 4,4 mingdan 9,5 minggacha oshdi, 2026-yil yanvar–oktabrida esa taxminan 16 ming kishiga yetdi. Tahlil tasviriy-taqqoslash xarakterida bo‘lib, vizasiz rejim ta’siri aviaqatnov va marketing omillaridan to‘liq ajratilmagan.

Kalit so‘zlar

vizasiz rejim, turist oqimi, O‘zbekiston, Xitoy, Malayziya, kiruvchi turizm.

Kirish

Xalqaro turizm 2026-yilda sust o‘sib bormoqda: UN Tourism ma’lumotlariga ko‘ra, yilning birinchi yarmida xalqaro kelishlar atigi 0,4 % ga oshdi va yil prognozi 3–4 % dan 1–2 % ga pasaytirildi [1]. Shunday sharoitda O‘zbekistonga tashriflar 2021-yildagi 1,88 mln dan 2025-yilda 11,68 mln gacha, ya’ni olti baravardan ortiq oshdi [2]. O‘sish omillaridan biri sifatida vizasiz rejim kengaytirilmoqda va hozir u 94 davlat fuqarolariga amal qiladi [5].

Xitoy va Malayziya ikki xil bozorni ifodalaydi. Xitoy dunyodagi eng yirik chiquvchi turizm manbasi bo‘lib, O‘zbekiston bilan o‘zaro vizasiz rejim 2025-yil 1-iyundan amal

qiladi [6]. Malayziya nisbatan kichik, ammo Muslim-friendly va ziyorat turizmi uchun muhim bozor; unga vizasiz rejim 2024-yildan oldin joriy etilgan [7].

Tadqiqot metodologiyasi

O‘zbekiston Milliy statistika qo‘mitasi (stat.uz) va Turizm qo‘mitasi ma’lumotlari hamda ularga tayangan nashrlar (Xinhua, Bernama, Euronews, bne IntelliNews) ishlatildi. Malayziya bo‘yicha 2024–2026-yil ko‘rsatkichlari Turizm qo‘miti raisi va Malayziya elchixonasi bayonotlariga asoslangan [7–10]. Ko‘rsatkichlar: tashriflar soni; yillik o‘sish sur’ati $g = (Xt / Xt{-}1 - 1) \times 100$ %; bozor ulushi; indeks (2023 = 100); o‘sish farqi $\Delta g = g(\text{bozor}) - g(\text{jami})$, foiz punktida. Rejimdan oldingi va keyingi davrlar taqqoslandi, nazorat sifatida umumiy oqim olindi.

Natijalar

Umumiy oqim. Tashriflar 2023-yildagi 6,63 mln dan 2024-yilda 7,96 mln gacha (+20,1 %), 2025-yilda 11,68 mln gacha (+46,7 %) oshdi [2]. Xitoy 278,9 ming kishi bilan 2025-yilda o‘nta yetakchi manbaga kirdi [3].

Xitoy. Tashriflar 2023-yildagi 42,5 mingdan 2024-yilda 74,3 minggacha (+75 %) [4], 2025-yilda 278,9 minggacha (+275 %) oshdi [3]. Rejim kuchga kirgan yilda oqim 2024-yilga nisbatan 3,75, 2023-yilga nisbatan 6,6 baravar ko‘p bo‘ldi, bu Turizm qo‘mitasi baholagan «olti baravardan ortiq» ko‘rsatkichga mos keladi [5]. 2026-yil yanvar–avgustda oqim yana 2,3 baravar oshdi [5] (1-rasm).

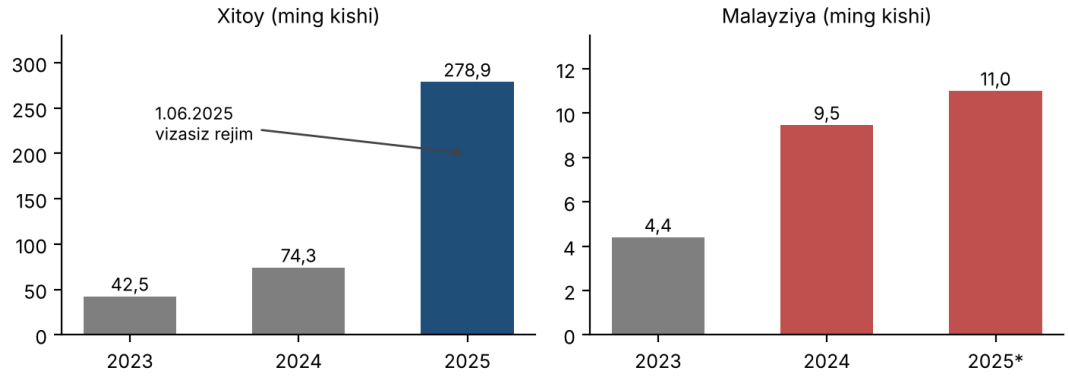

1-rasm. Xitoy va Malayziyadan tashriflar, ming kishi (2025 – «kamida 11 ming» ma’lumoti). Manba: [3–8].

Malayziya. Tashriflar 2023-yildagi 4,4 mingdan 2024-yilda 9,5 minggacha (+115 %) oshdi [7]. 2025-yilda ko‘rsatkich kamida 11 ming kishini tashkil etdi (≈ +16 %) [8]. 2026-

yilda o‘sish qayta tezlashdi: yanvar–avgustda 10,5 ming (2025-yilning shu davrida 5,3 ming, +98 %) [9], yanvar–oktabrda taxminan 16 ming (9,2 mingdan, +74 %) [10].

1-jadval.

Umumiy oqim va tanlangan bozorlar bo‘yicha ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkich	2023	2024	2025
Jami tashriflar, mln	6,63	7,96	11,68
Xitoy, ming kishi	42,5	74,3	278,9
Malayziya, ming kishi	4,4	9,5	≈ 11,0*
Xitoyning ulushi, %	0,64	0,93	2,39
Malayziyaning ulushi, %	0,07	0,12	≈ 0,09
Jami oqim, g %	–	+20,1	+46,7
Xitoy, g % (Δg)	–	+74,9 (+54,8)	+275,0 (+228,3)
Malayziya, g % (Δg)	–	+115,3 (+95,2)	≈ +16 (≈ −31)

Malayziya elchixonasi: «11 mingdan ortiq». Hisob-kitoblar muallifniki.

2025-yil uchun «rejimsiz» stsenariylar ham hisoblandi: agar Xitoy 2024-yildagi (+74,9 %) yoki umumiy (+46,7 %) sur’atda o‘sganida, 2025-yilda 130,0 yoki 109,0 ming tashrif kutilardi. Haqiqiy natija (278,9 ming) undan 149–170 ming kishiga, ya’ni oqimning 53–61 % ga ortiq. Malayziya uchun stsenariylar 20,4 va 13,9 ming bo‘lib, haqiqiy natija (≈ 11,0 ming) ulardan past.

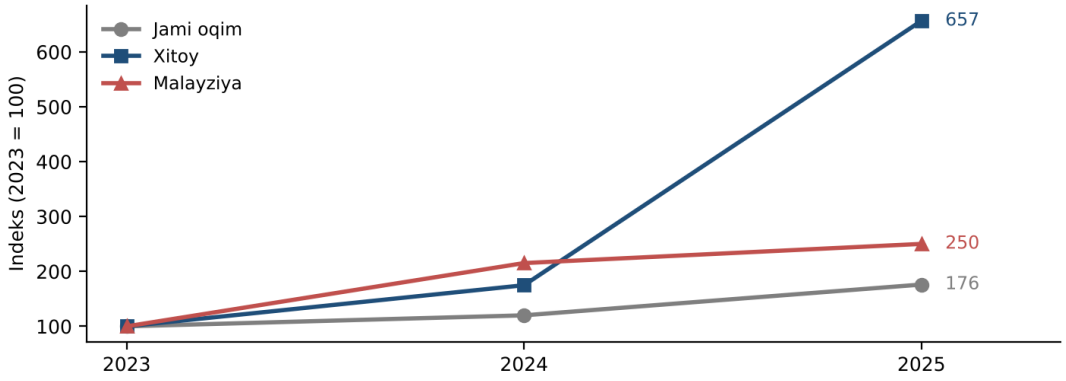

2-rasm. Oqim indeksi (2023 = 100): umumiy oqim, Xitoy va Malayziya.

Muhokama

Xitoy uchun rejim joriy etilgan 2025-yilda o‘sish farqi +228 foiz punktga yetdi, oldingi yilda esa +55 edi (1-jadval, 2-rasm). O‘sish tezlashuvi rejim sanasiga (1-iyun) to‘g‘ri keladi. 2026-yil yanvar–avgustdagi 2,3 baravar o‘sish 3,75 baravardan past, chunki

bazaning iyun–avgust qismi allaqachon vizasiz rejimda shakllangan (baza ta’siri). Rejim boshlangach Tongcheng Travel platformasida O‘zbekistonga reys qidiruvlari 117 % ga oshgan [6].

Malayziya uchun asosiy sakrash 2024-yilga to‘g‘ri keldi, 2025-yilda esa o‘sish umumiy oqimdan orqada qoldi ($\Delta g \approx -31$). Demak, vizasiz rejim yakka o‘zi barqaror o‘sishni ta’minlamaydi. 2026-yildagi tezlashuvni Malayziya elchixonasi rejim bilan bir qatorda O‘zbekiston Airways va Batik Air to‘g‘ridan-to‘g‘ri reyslariga hamda Muslim-friendly infratuzilmaga bog‘laydi [9].

2024–2025-yillar Xitoyda «O‘zbekiston turizm yili» bo‘lgani, reyslar kengaygani va marketing kuchaygani natijaga ta’sir qilgan bo‘lishi mumkin. Qozog‘iston Xitoy fuqarolari uchun vizasiz rejimni 2023-yil noyabridan joriy etgan va u yerda ham reys bronlari oshgan [6], ya’ni hodisa Markaziy Osiyoga yo‘nalgan umumiy Xitoy talabining bir qismi. Malayziyaning 2025-yil ko‘rsatkichi taxminiy, tashriflar turistik va ishbilarmonlik maqsadlarida ajratilmagan [6]. Keyingi tadqiqotda oylik ma’lumotlar va Qozog‘iston kabi nazorat davlatlar asosida difference-in-differences baholash mumkin.

Xulosa

Rasmiy ma’lumotlar vizasiz rejim joriy etilgach Xitoydan oqim keskin oshganini ko‘rsatadi: 2025-yilda 278,9 ming kishi (2024-yilga nisbatan 3,75 baravar), bu umumiy o‘sishdan taxminan 5,9 baravar tez. Malayziya misolida rejim ta’siri aviaqatnov va marketing bilan uyg‘unlikda namoyon bo‘lmoqda. Shu sababli vizasiz rejimni zarur, ammo yetarli bo‘lmagan shart deb baholash to‘g‘ri; uni reys, til va xizmat sifati bilan birga rivojlantirish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UN Tourism. International tourism holds steady with 0.4% growth in first half of 2026. World Tourism Barometer, Sept. 2026. untourism.int

2. bne IntelliNews. Uzbekistan’s foreign arrivals jump sixfold from 1.9mn in 2021 to 11.7mn in 2025, 10.03.2026. intellinews.com

3. O‘zbekiston Milliy statistika qo‘mitasi. 11.7 million tourists visited Uzbekistan in 2025. stat.uz

4. Xinhua / Global Times. Chinese tourist arrivals to Uzbekistan up 75 pct in 2024, 23.02.2025. globaltimes.cn

5. Euronews. Beyond the Silk Road: Visitors stay longer, spend more…, 15.09.2026. euronews.com

6. Chinese Tourists Agency. Chinese Tourism to Central Asia 2026: Kazakhstan and Uzbekistan Market Profile. chinesetouristagency.com

7. Bernama. Uzbekistan, Malaysia chart course for tourism expansion, 01.02.2025. bernama.com

8. Bernama. Tourism, education focus of Malaysia’s embassy in Uzbekistan in 2026, 07.01.2026. bernama.com

9. The Star. Uzbekistan a popular holiday destination for Malaysian travellers, 21.09.2026. thestar.com.my

10. MENAFN/Bernama. Uzbekistan invites Malaysian tourism players to Tashkent International Tourism Fair, Nov. 2026. menafn.com